

Lika tillgång till konst och kultur

Förslag till åtgärdsprogram
av Kommissionen för handikappade och kultur

Sammandrag

Originaltext: *Taide tarjolle, kulttuuri kaikille. Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi.* Opetusministeriön julkaisuja 2004:29.

Svensk översättning: Translatinki, 2005

<http://www.minedu.fi/julkaisut/kulttuuri/index2004>

<http://www.minedu.fi/opm/hankkeet/vammaisetjakulttuuri>

Innehåll

1 Inledning	4
2 Föremålets eller tjänstens tillgänglighet	7
2.1 Tillgänglighet	9
2.1.1 Fysisk tillgänglighet.....	9
2.1.2 Tillgänglighet av information	10
2.1.3 Ekonomisk tillgänglighet	12
2.2 Föremålet öppnar sig	14
2.2.1 Tillgänglighet med hjälp av olika sinnen.....	14
2.2.2 Kunskapsmässig tillgänglighet.....	18
2.2.3 Social och kulturell tillgänglighet	18
3 Konstens och kulturens fält.....	20
3.1 Litteratur	20
3.2 Figurativa konstformer.....	21
3.3 Visuella konstformer och kulturarv	23
3.4 Audiovisuella sektorn	24
3.5 Kulturevenemang	25
4 Förvaltningens medel för att främja kulturens tillgänglighet och handikappades kulturverksamhet.....	28
4.1 Undervisningsministeriets förvaltningssektor.....	28
4.1.1 Åtgärder som främjar kulturens tillgänglighet.....	28
4.1.2 Främjandet av handikappades konst- och kulturverksamhet.....	30
4.1.3 Handikappade och konstundervisning	30
4.2 Social- och hälsovårdsministeriets förvaltningssektor	31
4.2.1 Social- och hälsovårdsministeriet	31
4.2.2 Penningautomatföreningen (RAY)	31

4.3 Kommunala kulturtjänster	32
------------------------------------	----

1 Inledning

Var och en har rätt att välja de kulturtjänster som han eller hon är intresserad av. Om man är funktionshindrad eller inte får inte inverka på möjligheterna att delta i konst- och kulturverksamhet.

Gemensamma upplevelser i anslutning till konst och kultur är viktiga för alla. Konst är ett sätt att kommunicera, gestalta, tolka och uppfatta världen och det egna förhållandet till omgivningen. Var och en skall kunna utnyttja och ge uttryck för sin kreativitet. Handikapp eller teckenspråk får inte utgöra hinder för att skaffa sig yrkesmässig kompetens inom området konst eller för att få sin utkomst genom konstnärlig verksamhet. Tillgång till konst och kultur berör människor i alla åldrar. Det är nödvändigt att få konstupplevelser redan under barndomen. De erfarenheter som konsten erbjuder ger barnet ett sätt att gestalta, förstå och beskriva sig själv och sin omgivning.

Undervisningsministeriet tillsatte Kommissionen för handikappade och kultur¹ för åren 2003 - 2005. Kommissionens uppgift är att fungera som ministeriets sakkunnigorgan i frågor som har att göra med tillgång till kulturverksamhet och kultur för handikappade.

Kommissionen för handikappade och kultur förutsätts under sin mandattid bl.a. att göra ett förslag till åtgärdsprogram för att öka den kulturella tillgängligheten i offentliga konst- och kulturinrättningar. I publikationen "Lika tillgång till konst och kultur" har kommissionen strävat efter att ge så konkreta och praktiska anvisningar som

¹ <http://www.minedu.fi/opm/hankkeet/vammaisetjakulttuuri> (på finska).

möjligt för att förbättra kulturutbudets tillgänglighet. Kommissionen har också gett förslag till åtgärder för att främja handikappade människors kreativa verksamhet.

Förslaget till åtgärdsprogram koncentrerar sig på tillgång till konst och kultur uttryckligen ur handikappades och teckenspråkigas synvinkel. De målgrupper åtgärdsförslaget riktar sig till består av både offentliga och privata konst- och kulturinrättningar samt andra aktörer inom kultursektorn. Förslag görs även till den offentliga förvaltningen, främst till undervisningsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet samt kommunerna. Handikapporganisationerna är centrala aktörer inom sektorn. Deras aktivitet är nödvändig i synnerhet för att kräva och övervaka att förslagen förverkligas.

I detta sammandrag presenteras huvudpunkterna i förslaget till åtgärdsprogram. I kapitel 2 behandlas tillgänglighetens delområden. De åtgärdsförslag som berör dessa, avser till största del alla aktörer inom kultursektorn. Kapitel 3 och 4 består av åtgärdsförslag som riktas till olika konstformer och förvaltningen.

Förslaget till åtgärdsprogram och en broschyr på lättläst finska samt ett svenskt sammandrag finns på undervisningsministeriets webbplats under adressen

<http://www.minedu.fi/julkaisut/kulttuuri/index2004.html>.

Kommissionens medlemmar

Som ordförande för Kommissionen för handikappade och kultur fungerar Sari Salovaara från Statens konstmuseum och som medlemmar Ritva Granlund från biblioteket i Berghäll, Aini Kimpimäki från social- och hälsovårdsministeriet, Kalle Könkölä från Kynnys rf, Marjatta Levanto (t.o.m. 1.6.2004) och Erica Othman från Statens konstmuseum (fr.o.m. 1.6.2004), Maisa Lovio (t.o.m. 28.1.2004) och Ditte Stürmer (fr.o.m. 28.1.2004) från Finlands Kommunförbund, Erkki Mäkiö från Museiverket, Pertti Rajala från Satakunnan erityishuoltopiirin kuntayhtymä, Anne Sandberg-Majuri, representant för Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry, Mervi Tiensuu-Nylund från undervisningsministeriet och Helena Torboli från Finlands Dövas Förbund rf.

Som suppleanter fungerar Ismo Helén från Kynnys rf, Ari Kurppa från Invalidförbundet/Vammaisten yhdyskuntasuunnittelupalvelu, Harri Köykkälä från Finlands Nationalopera, Tom Leidenius, representant för Förbundet Finlands Svenska Synskadade r.f., Heikki Majava från Föreningen Finlands Dövblinda rf, Mari Savolainen

från Stroke- och dysfasiförbundet rf och Sanna Sepponen, representant för Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. Som sekreterare fungerar Eeva Jeronen från undervisningsministeriet och Outi Lindroos.

2 Föremålets eller tjänstens tillgänglighet

För att en konstupplevelse, kulturtillställning eller annan tjänst som hör samman med konst och kultur ska vara tillgänglig för alla måste den uppfylla några grundvillkor. I detta kapitel granskas tillgänglighetens olika delområden, av vilka en del är viktiga ur tillgänglighetens synpunkt och en del ur synpunkten att föremålet öppnar sig. De ärenden som behandlas i kapitlet och de förslag till åtgärder som framläggs gäller nästan alla konstformer och de flesta aktörer inom kultursektorn.

Tillgänglighetens delområden²

Attitydmässig tillgänglighet innehar en nyckelposition eftersom man med den kan övervinna många andra hinder. Att de som planerar, finansierar och verkställer verksamheten är upplysta och har en inställning som tar alla potentiella användargrupper i beaktande leder till resultat som ökar tillgängligheten.

Fysisk tillgänglighet innebär jämna färdleder, tillräckligt stora hissar, wc-utrymmen som är anpassade till rörelsehindrade, lägre delar vid receptionsdiskar som är inom räckhåll och möjliggör ögonkontakt osv.

² Av tillgänglighetens olika delområden följer här de sju förstnämnda som presenteras i promemorian av undervisningsministeriets arbetsgrupp Kultur för alla (*Kulttuurია kaikille. Esitys vammaiskulttuurin ja kulttuurin saavutettavuuden edistämiseksi / Kultur för alla. Förslag om hur handikappkulturen och tillgången till kultur kan främjas*. Undervisningsministeriets arbetsgrupps promemorior 30:2002, 13 - 14). Delområdena har fastställts av Storbritanniens Museums & Galleries Commission -råd (nu Museums, Libraries and Archives Council).

Tillgänglighet med hjälp av olika sinnen innebär förutom betjäning av synskadade, lomhörda, döva, dövblinda och teckenspråkiga även att ta i beaktande att alla människor kan ha nytta av mångsidiga varseblivningsmöjligheter.

Kunskapsmässig tillgänglighet är allt underlättande av förståelse. Den kunskapsmässiga tillgängligheten kan förbättras t.ex. genom att erbjuda lättläst information på väggtexter och i broschyrer.

Tillgänglighet av information innebär visuellt och språkligt tydliga broschyrer, tillgängliga webbsidor, information på olika språk (bl.a. teckenspråk), rätt riktad reklam m.m. Även att informera om tillgång till kulturtjänster och om hinderfrihet är en viktig del av informationstillgängligheten.

Ekonomisk tillgänglighet är t.ex. graderade biljettpriser eller deltagaravgifter eller vissa tidpunkter då priserna är sänkta eller deltagandet gratis.

Social och kulturell tillgänglighet har att göra med verksamhetens innehåll. Kurser, föreläsningar, utställningar och evenemang skall spegla utvalda målgruppers intresseområden. Det här hör samman med förhållandet mellan majoritets- och minoritetskulturer, den ökade mångkulturaliteten och olikheten i de olika samhällsgruppernas bakgrund.

Tillgänglighet av beslutsfattande är förenad med beslutfattningsprocessens öppenhet och transparens. Till bra tillgänglighet räknas även att lyssna på utomstående parter.

För att man vid förbättrandet av tillgängligheten verkligen skall kunna göra framsteg, bör en skriftlig **verksamhetsplan** över nödvändiga åtgärder göras upp. Tillgängligheten bör även synas i kulturaktörernas och konstinrättningsplanerna och ekonomiska planer. Skolning av personal och att aktivt upprätthålla kontakterna till intressegrupper är nödvändigt.

- Konstinrättningarna och andra kulturaktörer gör upp en skriftlig verksamhetsplan över tillgängligheten och inkluderar den som ett delområde i verksamhetsplanen och i den ekonomiska planen.
- Personalen skolas i ärenden som hör samman med tillgängligheten.
- Konstinrättningar och andra kulturaktörer upprätthåller aktivt kontakten till intressegrupperna.

2.1 Tillgänglighet

2.1.1 Fysisk tillgänglighet

De byggnader som används för konst och kultur bör vara fysiskt tillgängliga. Utfärdade föreskrifter och anvisningar om **hinderfri byggnad** finns i Finlands byggbestämmelsesamling³. Praktiska råd för att förbättra den fysiska tillgängligheten hittar man t.ex. i RT-kartotekskorten samt i olika publikationer och på webbsidor om handikapporganisationer.

Vid planering och renovering av byggnader bör beaktas att förutom publiken behöver även de som uppträder hinderfria utrymmen. Det räcker inte med att kunna ta sig in i huset utan det måste också gå att röra sig på egen hand inne i byggnaden.

Färdlederna måste vara väl utmärkta. Rätt planerad belysning underlättar då man rör sig, likaså säkra ytmaterial och konsekventa vägvisare. Färdlederna kan göras **visuellt framträdande** med hjälp av avvikande färgsättning och ytbeläggning. Om leden framträder p.g.a. **ytstrukturen** t.ex. tack vare en gångmatta, fungerar mattan som en vägvisare som kan kännas igen med hjälp av beröring av personer med mycket dålig syn eller blinda. Gångledens säkerhet förbättras av **ett räcke** som man kan föra handen längs med eller luta sig mot. En som använder sig av en vit käpp har nytta av att **vägens kant** är upphöjd. Då kan vit käpp ledas längs med den.

Platserna för åskådare och åhörare som sitter i rullstol bör placeras på olika håll i salen för att öka valfriheten. Bestämmelser som presenteras i byggbestämmelsesamlingen⁴ som rör byggande för rörelsehindrade förutsätter att **rullstolsplatserna** placeras på olika rader utmed gångarna. Med hjälp av löstagbara säten kan den rullstolsbundna själv välja den plats som är mest lämplig.

³ Finlands byggbestämmelsesamling finns på miljöministeriets webbplats under adressen <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=124314&lan=fi&clan=sv>

⁴ Finlands byggbestämmelsesamling finns på miljöministeriets webbplats under adressen <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=124314&lan=fi&clan=sv>

Tillgänglighetsfaktorerna måste tas i beaktande även i apparater och redskap avsedda för byggnadens användare. Till exempel terminaler avsedda för kunder bör vara på lämplig höjd för alla användare. Åtminstone en del av apparaterna måste gå att använda sittande. Kring apparaterna bör det även finnas tillräckligt med plats för att det skall vara möjligt att nå dem med rullstol. Att erbjuda olika hjälpmedel som underlättar verksamheten är en del av god betjäning, och att skaffa sig sådana behöver inte ens nödvändigtvis vara en dyr investering⁵.

Byggnaderna bör vara tillgängliga även för **allergiker** och **astmatiker**. Detta förutsätter bl.a. att lämpliga ytmaterial och fungerande ventilation används och att utrymmena städas regelbundet.

- Byggnader, deras inre utrymmen samt apparater och redskap som används vid utställningar och evenemang är fysiskt tillgängliga såväl för publiken som för artisterna.
- Alternativa rutter kan lätt hittas och användas eftersom de är rätt upplysta och synligt utmärkta.
- Kulturaktörer och konstinrättningar erbjuder sin publik hjälpmedel som underlättar framkomligheten och verksamheten i utrymmena.

2.1.2 Tillgänglighet av information

Tillgängliga tjänster ger evenemanget kvalitet och är till nytta för hela publiken. För att kunna informera om tillgängligheten måste producenten av kulturtjänsten först ta reda på verksamhetens tillgänglighetsnivå. Med hjälp av **en kartläggning av tillgängligheten** kan man bli varse om vilka funktioner som redan finns tillgängliga och vad det lönar sig att informera publiken om. Å andra sidan märker man vad man ännu bör satsa på.

Det bör **informeras** om de tjänster som kulturproducenten erbjuder på samma sätt som om kulturinnehållen. Både på hemsidor och i broschyrer bör stå om det erbjuds tjänster som är anpassade eller lämpliga för funktionshindrade. Även inom

⁵ Se t.ex. nätpublikationen *Esteettömyyttä pikkurahalla* (på finska) under adressen <http://www.minedu.fi/opm/hankkeet/vammaisetjakulttuuri/tekstit.html#esteettomyytta>

den muntliga kundbetjäningen bör det informeras om de tjänster som finns tillgängliga.

I det tryckta informationsmaterialet är det bra att förutom texten använda tydliga **symboler** som går att förstå intuitivt. Ett nationellt eller internationellt gemensamt symbolsystem som berättar om tillgängligheten finns emellertid inte ännu. Att utveckla en enhetlig praxis skulle vara nödvändigt.

Det lönar sig att **rikta** informationen till instanser genom vilka den publik som behöver de tillgängliga tjänsterna nås.

Informationen bör vara tillgänglig och ta olika användargrupper i beaktande. **Informationsmaterialet** måste lämpa sig för synskadade, lomhörda och teckenspråkiga samt för personer med förståndssvårigheter. Genom att erbjuda material i olika format t.ex. som ljudband, text med stora bokstäver, punktskrift, e-post, webbsidor samt lättläst text med illustrationer blir detta möjligt. I den mån informationsmaterial finns att tillgå i biljettkassan eller informationen bör materialet vara synligt framlagt och lätt att hitta.

Webbsidorna bör gå att läsa både med grafiskt och textbaserat webbprogram. Om nättjänsternas tillgänglighet finns anvisningar som bör följas. Till exempel på delegationen för informationsförvaltning inom den offentliga förvaltningens (JUHTA)⁶ och på Finlands W3C kontors webbplatser⁷ hittar man anvisningar och rekommendationer. Vid skapandet av webbsidor som lämpar sig för synskadade ger även de Synskadades Centralförbund och Celia - Biblioteket för synskadade anvisningar.

Talskadade personer och läsare av lättläst text kan tänkas behöva nättjänster som är planerade just för dem. De anvisningar som behövs för att göra sådana webbsidor utarbetas av olika organisationer, bl.a. av Kehitysvammaliiton Selkokeskus och Tikoteekki⁸ samt av Finlands Design for All nätverk⁹. Om sidornas innehåll förverk-

⁶ Delegationen för informationsförvaltning inom den offentliga förvaltningens (JUHTA) tillgänglighetsanvisningar om nättjänster översatta till finska under adressen <http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/juhta/home.nsf/pages/06D2E977451D62FFC2256C1300392172?Opendocument>. Svenskspråkig information om JUHTA under adressen <http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/juhta/home.nsf/pages/indexsve>

⁷ En artikel om nättjänsternas tillgänglighet samt länkar på finska på Finlands W3C (World Wide Web Consortium) kontors webbplats under adressen <http://www.w3c.tut.fi/reports/2003/0508wai-intro/index.html>

⁸ Länkar till Selkokeskus och Tikoteekkis webbplatser under adressen <http://www.papunet.net>. Svenskspråkiga LL-centers webbplats under adressen <http://www.papunet.net/ll-center/>

⁹ Finlands Design for All nätverks finskspråkiga webbplats under adressen <http://www.stakes.fi/dfa-suomi/>

ligas helt enligt principerna för lättläst text förstår alla. Det är även möjligt att skapa separata sidor om inte alla sidor kan göras lättlästa.

- De som erbjuder konst- och kulturtjänster kartlägger tjänsternas tillgänglighet samt informerar om tillgängligheten på sina webbsidor, i broschyrer och reklam.
- Informationen riktas till instanser genom vilka den publik som särskilt har nytta av tillgängliga tjänster nås.
- Rådgivningen Kultur för alla¹⁰ utvecklar i samarbete med nätverken Design for All och Sports for All ett nationellt symbolsystem som beskriver de tillgängliga tjänsterna.
- Kulturaktörernas och konstinrättningarnas information är tillgänglig då information finns att tillgå i olika format. Nättjänsterna följer anvisningar som givits angående tillgängligheten.
- Webbsidorna görs lättlästa eller så görs även en lättläst version av de allmänspråkliga sidorna.

2.1.3 Ekonomisk tillgänglighet

Kulturtjänsternas ekonomiska tillgänglighet innebär förenklat att priserna för inträdesbiljetter och tilläggstjänster är sådana att så många som möjligt har råd med dem. För att öka den ekonomiska tillgängligheten är även gratis inträde efterstävansvärt endera regelbundet vid en viss tidpunkt eller vid en enstaka tidpunkt som valts ut i förväg. Gratis eller förmånligare inträdesavgift än vanligt lockar till sig nya målgrupper som annars kan tänkas vara svåra att nå.

Olika specialgrupper som studerande, pensionärer, arbetslösa, värnpliktiga och civiltjänstgörare får redan rabatt på inträdesavgiften vid de flesta konstinstitutioner och kulturevenemang. Rabatterna rör för det mesta även barn och ungdomar. Handikappade får biljetten till rabatterat pris om de hör till någon av de ovannämnda grupperna. Att ge rabatt enbart på grund av handikappet är inte eftersträvänsvärt, för alla handikappade är inte låginkomsttagare, och att påvisa handikappet kan av en eller annan orsak vara svårt.

¹⁰ Kultur för alla (Kulttuuria kaikille) rådgivningens webbplats under adressen <http://www.kulttuuriakaikille.fi>

För att utveckla den ekonomiska tillgängligheten är det emellertid nödvändigt att avgöra frågan om **inträdesavgift** för den person som rör sig med den funktionshindrade personen, dvs. assistenten, guiden, tolken eller handledaren.

För att en handikappad person skall kunna delta jämlikt i samfundets verksamhet, t.ex. i kulturevenemang behöver han ofta en annan människas hjälp. De människor som är i behov av **en assistent** är för det mesta rörelsehindrade. De kan även vara synskadade människor som behöver **en guide** när de rör sig eller beskrivningstolkning för att göra föremålet begripligt. Lomhörda, döva, teckenspråkiga, dövblinda eller talskadade kan tänkas behöva **en tolk**. Utvecklingsstörda kan behöva hjälp av **en handledare** när de deltar i kulturevenemang.

Det råder varierande praxis angående biljettpriserna. En del producenter av kulturtjänster uppbär ingen inträdesavgift alls¹¹, några ger en viss rabatt på assistentens inträdesavgift och några förutsätter att assistenten betalar fullt pris för biljetten. Såvida den handikappade personen är tvungen att bekosta assistentens inträde hamnar han p.g.a. sitt handikapp i en ogynnsam position i och med att han betalar dubbelt pris för att delta.

Assistenten, guiden, tolken eller handledaren bör få följa med den handikappade på kulturevenemang gratis. I undantagsfall, t.ex. i föreställningsutrymmen som till storleken är mycket begränsade eller vid särskilt populära tillställningar kan uppbärande av inträdesavgift vara motiverat.

Behovet av den assisterande personen är i allmänhet helt uppenbart, och det finns t.ex. inga personkort med vilka behovet av en assistent kunde påvisas. Sålunda kan det inte krävas ett särskilt intyg av varken assistenten, guiden, tolken, handledaren eller den handikappade själv. Konst- och kulturtjänsternas producenter har nytta av att den assisterande personen närvarar för då behöver inrättningens egen personal inte hjälpa den funktionshindrade så mycket.

En del handikappade har en hund som är skolad för sin uppgift till hjälp. Alla hundar som skolats för att hjälpa handikappade - synskadade personers **ledarhundar**, lomhörda och döva personers **dövhundar** och rörelsehandikappade personers **assistenthundar** - måste kunna följa med den hjälpbehövande personen på museum, konserter och andra kulturevenemang.

¹¹ Till t.ex. de konstmuseer som hör till Statens konstmuseum samt till Finlands Nationalmuseum och andra Museiverket underordnade museum har de handikappades personliga assistenter kommit in gratis fr.o.m. början av 2004.

- Konstinrättningar och andra producenter av kulturtjänster erbjuder i mån av möjlighet gratis inträde vid tidpunkter som meddelats på förhand.
- En assistent, guide, tolk eller handledare som rör sig tillsammans med en handikappad person slipper in gratis till kulturevenemang och -inrättningar.
- Ledarhundar, dövhundar och assistenthundar får följa med den hjälpbehövande personen till kulturevenemangen.

2.2 Föremålet öppnar sig

2.2.1 Tillgänglighet med hjälp av olika sinnen

Orientering

Tydliga vägvisare gör användandet av en byggnad enkelt och ökar trygghets känslan. Tillsammans med instanser som representerar synskadade kan man diskutera behovet av vägvisare samt det mest användbara sättet att förverkliga och använda dem. Det är bra att låta göra **en reliefkarta** över byggnadens olika utrymmen, våningar och eventuellt även byggnadens omedelbara omgivning. När man använder sig av en viss pappersteknik höjer sig de svarta strecken och områdena från pappret så att de är igenkännbara med fingrarna. Vanliga grundkartor eller planritningar kan användas som grund för kartan. Kartorna görs av Synskadades Centralförbund r.f., Suomen Näkövammaispalvelu Oy BSF, skolan för synskadade i Jyväskylä och Celia - Synskadades bibliotek.

En informationstavla blir lämplig för så många användargrupper som möjligt genom att den görs grafiskt tydlig t.ex. med hjälp av färgsättningen, symboler eller reliefmönster och punktskrift. Att uppfatta utrymmet och röra sig i det underlättas av att byggnadens delar märkts ut på **grundkartan** med olika färger och symboler. Det är viktigt att motsvarande färger och symboler finns i byggnaden i ifrågavarande utrymme eller i dess närhet.

En miniatyrmodell av byggnaden eller hela kvarteret är till hjälp vid gestaltningen av omgivningen. Miniatyrmodellen borde stå framme så att den är till hjälp och glädje för så många som möjligt. Förutom att man kan se på den i god belysning från en lämplig höjd, kan man även vidröra den.

Belysning, ytmaterial, färgsättning och kontraster är faktorer som inverkar på byggnadens tillgänglighet ur en synskadad persons synpunkt. Belysningen och ytornas färgsättning bör ses som en helhet. Tillräcklig och rätt planerad belysning ökar både kundernas och arbetstagarnas trivsel och trygghet. Bra belysning hjälper även en nästan blind människa att uppfatta utrymmet.

Eftersom behovet av ljus varierar för personer med olika sorters synskador, bör belysningen i offentliga utrymmen planeras så att den går att ändra så mycket som möjligt. Det går att reglera ljusmängden med belysningsarmaturens dimmer, men den ger emellertid upphov till störningar i induktionsslingesystemen med vilkas hjälp ljud förflyttar sig till t.ex. personer med hörapparat. Det finns emellertid även störningsskyddade dimmers hos vilka denna störning är mildare.

Med hjälp av färgsättning och ytmaterial säkerställs att föremål som t.ex. dörrar, dörrhandtag och vattenpunkter framträder från bakgrunden. Mellan golvet, väggarnas och takets färgsättning måste det finnas en kontrastskillnad för att en gestaltning av utrymmet skall vara möjlig. På golvytan bör starka, olikfärgade mönster undvikas. Inomhusutrymmenas ytmaterial får inte heller vara bländande.

- Publikens orientering i byggnaden underlättas med en planritning av byggnaden, en reliefkarta som gjorts utgående från planen eller en miniatyrmodell.
- Byggnadens belysning, ytmaterial och färgsättning planeras att tjäna alla husets användare.
- Belysningen i de utrymmen som publiken rör sig väljs med eftertanke, och i utrymmena används tydliga vägvisare.

Kommunikation

Växelverkan mellan olika handikappgrupper, teckenspråkigas samfund och kulturaktörer är viktig. För att konstinrättningarnas arbetstagare och andra verksamma inom kultursektorn skall kunna erbjuda allt bättre och sakkunnigare tillgängliga tjänster måste de erhålla skolning och baskunskaper om **olika kommunikations-sätt** och funktionshinder som hör samman med kommunikation. I frågor som har att göra med tjänsterna är det möjligt att dra nytta av handikapporganisationernas sakkunskap.

Med hjälp av enkla arbetsredskap som penna och papper, ja/nej kort och en bildpärm klarar man sig i de flesta utmanande interaktionssituationer. Det är även att rekommendera att i synnerhet de personer som arbetar med kundbetjäning känner till principerna för lättläst språk.

Vid planeringen och förverkligandet av kulturtjänster bör **teckenspråkiga personer** tas i beaktande. Teckenspråkiga behöver **tolkning, information och handledning** på sitt eget språk på samma sätt som vem som helst som talar ett annat språk. Därutöver är det nödvändigt att erbjuda visuell information bl.a. textning och textat material. Om materialet är producerat på ett mångformigt sätt lämpar det sig förutom för teckenspråkiga även för många andra. Man bör också bereda sig på de kostnader som teckenspråkstolkning innebär.

Beskrivningstolkning är en muntlig beskrivning av ett föremål som t.ex. ett konstverk, för en person som behöver få en beskrivning med ord i stället för eller som stöd för att se. Vid beskrivningstolkning kan man använda sig av allmänspråk eller lättläst språk. Väljer man det senare alternativet blir målgruppen för tolkningen större. Detta är i vissa situationer det bästa alternativet. Eftersom beskrivningstolkning sällan finns att tillgå, är man oftast inte heller bra på att kräva att få den. Tjänsten bör utvecklas tillsammans med användargrupperna för att få reda på mängden potentiella användare och deras behov.

Texttolkning hjälper lomhörda och personer som blivit döva i vuxen ålder vars tecknade tal eller teckenspråkskunskaper inte är tillräckliga, samt personer som förstår text bättre än tal. Texttolkning finns ännu ytterst sällan att tillgå vid kultur-evenemang.

Döva och lomhörda använder sig av talat språk och som stöd för läppavläsning använder en del **tecknat tal** dvs. tecknande enligt det talade språket. De behöver handledning och tolkning på tecknat tal, och de har nytta av textning, texttolkning och skriftligt material.

En induktionsslinga eller något annat ljudöverföringssystem hjälper personer med hörapparat. Enligt byggbestämmelserna bör en induktionsslinga eller något annat ljudöverföringssystem installeras i nya byggnader, men även i äldre byggnader kan en sådan läggas till i efterhand. Ljudöverföringssystem går också att hyra av en del företag som säljer hjälpmedel¹². Det är bra att installera en induktionsslinga i betjäningssdiskar och i utrymmen som används som auditorium, och det går

¹² Företag som säljer hjälpmedel finns listade i databasen Apudata som upprätthålls av Stakes:
<http://www.stakes.fi/apudata/sv/index.html>

också att koppla den till tv:n, videoapparater och datorer. Ytterligare information fås från Hörselvårdsförbundet rf¹³. Om en slinga har installerats bör man informera om dess existens och ha en symbol framme, så att personer med hörapparat vet om och kan utnyttja möjligheten.

Byggnadens eller tillställningens personal måste skolas i att använda induktions-slingan. Personalen bör veta om induktionsslingan alltid ska vara på eller om man särskilt måste be om det och i så fall av vem. Dessutom är det skäl att veta om induktionsslingan fungerar i hela utrymmet eller bara i en del av det.

Ett utrymmes **akustik** är ytterst viktig vid produktionen av tal och för att höra. Planeringen av akustiken kräver specialkunskaper, så det lönar sig att vända sig till en expert. Detta gäller i synnerhet vid planeringen av större utrymmen eller utrymmen som avviker från det sedvanliga. I allmänhet är utrymmen som är avsedda för musik eller muntlig kommunikation gjorda för att fungera akustiskt. I sådana utrymmen är det ur en lomhörd persons synvinkel väsentligt att utrymmet har ett bra ljudåtergivningssystem som är kopplat till ljudöverföringssystemet. Besvärliga utrymmen är däremot t.ex. aulor, kafeterior och korridorer. I dessa gör ekot och bakgrundsbullret det svårt att höra tal. Problemen kan avhjälpas eller undanröjas helt genom att använda ljuddämpningsdraperingar, akustiskt mjuka ytmaterial och genom att avgränsa stora utrymmen från varandra med hjälp av vägg- och dörrkonstruktioner.¹⁴

- Arbetstagarna inom konstinrättningar och kulturobjekt får t.ex. grundläggande information som sammanställts av handikapporganisationerna om talsvårigheter, olika sätt att kommunicera, samt om teckenspråkiga och deras specialbehov.
- Kommunikationen i en kundbetjäningssituation underlättas genom användningen av enkla hjälpredskap och lättläst språk.
- Kultur- och konstinrättningar erbjuder utställningar och evenemang som beskrivnings- och texttolkas, samt tolkas till teckenspråk och tecknat tal vid tidpunkter som meddelats på förhand.
- Handikapporganisationerna utreder i samarbete med aktörer inom konst- och kultursektorn beskrivningstolkningens nuvarande läge och utvecklingsbehov.
- I byggnader som används för kulturevenemang finns en fungerande induktions-slinga eller annat ljudöverföringssystem som underhålls regelbundet. Publiken

¹³ Hörselvårdsförbundet rf:s finskspråkiga webbplats finns under adressen <http://www.kuulonhuoltoliitto.fi>

¹⁴ Koivu, Heli 1999, *Kaikenkuuloisille! Kuulovammaisten huomioonottaminen tilojen ja toimintojen suunnittelussa*. Neuvottelu- ja kokousmateriaali. Kuulonhuoltoliitto - Hörselvårdsförbundet rf, 28 - 31.

informerar om dess existens och det område som slingan finns i märks ut med en symbol.

- Med hjälp av utrymmes-, material- och inredningsplanering minimeras eko och bakgrundbuller.

2.2.2 Kunskapsmässig tillgänglighet

Om informationsmaterial som reklam och bakgrundsmaterial om en föreställning eller ett evenemang finns att tillgå i **lättläst form**, är det kunskapsmässigt tillgängligt. Informationsmaterial som erbjuds som **ljudband** är ibland mer kunskapsmässigt tillgängligt än text, särskilt om det är producerat enligt principerna för lättläst språk.

Många människogrupper bl.a. barn, utvecklingsstörda, mentalvårdskonvalescenter, talsskadade och personer som är dåliga på finska har nytta av lättillgängliga evenemang. Under dessa bekantar man sig med t.ex. byggnaden och byggnadens arbetstagare. **Ett orienteringsbesök** som ordnas på förhand gör det lättare att koncentrera sig på själva evenemanget, utställningen eller uppträdandet om platsen och publik-beteendet är bekant sedan tidigare. Presentationen når så många som möjligt om den kan genomföras i enlighet med principerna för lättläst språk.

- Publiken ges en möjlighet att bekanta sig med byggnaden och verksamheten på ett mångsidigt sätt för att tröskeln för att delta skall bli lägre. Vid orienteringsbesöket används vid behov lättläst språk.
- Bakgrundsinformation om t.ex. utställningen eller uppträdandet ges på allmänspråk eller lättläst språk, i mån av möjlighet antingen i läsbar eller hörbar form.

2.2.3 Social och kulturell tillgänglighet

Konstinrättningarnas och kulturaktörernas viktigaste uppgift är att producera konst och kultur för olika sorters publik. Ur publikens synvinkel spelar **innehållet** en av-

görande roll. Inte ens den mest tillgängliga kulturbyggnad är lockande om kulturupplevelserna som erbjuds inte behandlar den egna erfarenhetskretsen. Man bör dock komma ihåg att ett handikapp bara är en egenskap bland många andra. Konstproduktionernas problemställning kan också bestå av en ytlig framställning av en minoritetskultur eller ge uttryck åt stereotypa attityder.

På majoritetskulturens centrala utställningsplatser, såsom museer och teatrar, är det bra att ställa ut konst av **handikappade konstnärer**. Handikappade konstnärers konst kan handla om handikappet eller låta bli att göra det. Handikappade konstnärer är intresserade av lika mångfacetterade teman och tillvägagångssätt som andra konstnärer. Konst om handikapp när den är som bäst förstärker den handikappade betraktarens positiva identitet och ökar förståelsen för handikapp hos icke-handikappade personer. Sådan konst måste emellertid vara gjord utgående från handikappades egen synvinkel, så att den inte i onödan upprepar slitna och ofta trångsynta stereotypier. Även kulturhistoriska och andra museer som har för avsikt att verka som hela nationens minne, bör tillvarata och presentera även minoriteternas, såsom de handikappades historia.

Handikappade barn och ungdomar bör erbjudas innehåll som intresserar dem, helst på ett sådant sätt att de kan delta i konst- och kulturupplevelser tillsammans med andra jämnåriga. Av motiverade orsaker kan man även arrangera evenemang som är särskilt riktade till handikappade barn och ungdomar. För att stöda handikappade barns uppväxt behövs även konstfostran, barnen skall själva kunna använda sin kreativitet. Här spelar skolorna, konstinrättningarna, grundundervisningen i konst och handikapporganisationerna en betydande roll.

- På majoritetskulturens centrala utställningsplatser finns i mån av möjlighet konst av handikappade konstnärer, samt konst som behandlar handikapp dvs. handikappkonst (Disability Arts) och dövas konst (Deaf Arts).
- Museerna tillvaratar och presenterar minoriteternas kultur, såsom de handikappades historia.
- Handikappade barn och ungdomar deltar jämlikt med andra barn och ungdomar i kulturverksamhet med innehåll som intresserar dem.

3 Konstens och kulturens fält

3.1 Litteratur

Lättläst litteratur och övriga former av tillgänglig litteratur

- Undervisningsministeriet säkerställer resurser för lättläst litteratur och riktar understöd även till andra sorter av tillgänglig litteratur (bl.a. berörings-, tal-, punktskriftsböcker och böcker med stora text).
- Undervisningsministeriet upptar all sorts tillgänglig litteratur i kretsen för köpstöd för kvalitetslitteratur med liten spridning.
- Konstinrättningarna bekostar sina publikationer även i tillgängliga former.
- En av tyngdpunkterna för arbetsgruppen för lättläst litteratur är understödandet av litteratur som behandlar kultur och konst.
- LL-centret fortsätter utbildningen av författare av lättläst litteratur och förläggare.
- LL-centret utvecklar i samarbete med de regionala konstkommissionerna sakkunnignätverket för lättläst språk till att omfatta hela landet.
- LL-centret inleder firandet av den lättlästa bokens dag, och ordnar regelbundet temadagar om lättläst språk.
- Penningautomatföreningen tilldelar tilläggsresurser till utvecklandet av LL-gruppernas verksamhet.

- Universiteten och Forskningscentralen för de inhemska språken (KOTUS) utökar forskningsverksamheten av lättläst språk.

Biblioteken

- Lättläst litteratur samt talböcker och böcker med stor text finns tillgänglig både på biblioteken och i bokbutikerna.
- Biblioteken informerar om de lättlästa böckerna till områdets handikapporganisationer, funktionella enheter m.fl. instanser som kan ha nytta av lättlästa böcker.
- Lättlästa böcker och specialmaterial placeras på egna hyllor i biblioteket.
- Biblioteken beaktar i sin verksamhet även annorlunda inlärare genom att i samarbete med de annorlunda inlärares egna föreningar grunda informationspunkter (jfr. lättlästa hyllan) och mötesplatser.
- Undervisningsministeriet och kommunerna tilldelar biblioteken resurser för införskaffande av terminaler som planerats för personer med lässvårigheter och rörelsehindrade.

Celia - Synskadades bibliotek

- Celia - Synskadades bibliotek informerar om sina tjänster för personer med lässvårigheter.
- Biblioteket Celia främjar användandet av sina tjänster via de andra biblioteken.
- Ibruktagandet av det digitala talbokssystemet DAISY och de digitala tjänsterna i Celia-biblioteket påskyndas för att effektivt och kvalitativt kunna betjäna den expanderande kundkretsen.
- Celia-biblioteket förstärker barnbibliotekstjänsterna.

3.2 Figurativa konstformer

En förenande faktor för de figurativa konstformerna är utrymmes användningen. I allmänhet används platsen för uppträdandet så att publiken är på sina platser i salongen och följer föreställningen med ansiktet vänt mot scenen. Som figurativ konst betraktas här musik, scenkonst och film¹⁵, men instruktionerna och åtgärdsförslagen lämpar sig även för t.ex. föreläsningssituationer.

Att röra sig

- Rullstolsplatserna placeras i salongen på så sätt att åskådaren har möjlighet att välja i vilken del av salongen han eller hon vill sitta.
- I salongen finns olika flyttbara säten för personer som behöver sådana.
- Det finns plats i salen bredvid den hjälpbehövande för ledar-, döv- och assistenthundar.
- Även i temporära utrymmen uppmärksammas föreställningarnas och tilläggs-tjänsternas tillgänglighet.

Att se

- Det går att bekanta sig med scendekoren före föreställningen.
- Textat material produceras helt eller ytterligare i en form som är lämplig för synskadade.
- Föreställningens belysning planeras i mån av möjlighet även med tanke på synskadade personer. Till scenen och salongen fås vid behov extrabelysning.

Att höra

- Föreställningsutrymmena har en fungerande och regelbundet omskött induktionsslinga eller annat ljudöverföringssystem. Utrymmets akustik är bra, och akustiken tas i beaktande även vid valet av ett temporärt föreställningsutrymme.
- Till föreställningar som innehåller tal, i synnerhet föreställningar på främmande språk bifogas i mån av möjlighet text.
- Publikens feedback angående föreställningens ljudstyrka tas i beaktande.

¹⁵ Se även kapitlet om den audiovisuella sektorn.

- Om ljudstyrkan ges information på förhand.
- Föreställningarna tolkas till teckenspråk och tecknat språk.
- I utrymmen där det ordnas evenemang på teckenspråk, teckenspråkstolkning eller tolkning av tecknat språk, måste belysningen vara bra planerad.

Att förstå

- Information för att bekanta sig med föreställningen erbjuds endera på förhand, under föreställningens gång eller efteråt.
- Olika orienteringsbesök ordnas.
- Föreställningar som anpassats till lättläst språk ges.

3.3 Visuella konstformer och kulturarv

Som visuella konstformer klassas här bildkonst och arkitektur, med kulturarv avses museernas utbud, samt olika historiska och arkeologiska mål. Ur tillgänglighets-synpunkt förenas de visuella konstformerna och kulturarvet av att publiken som bekantar sig med kulturföremålet rör sig i utrymmet i vilket föremålet står. Så här går det till t.ex. på museer och i konstgallerier. Föremålet kan vara ett enskilt konstverk eller en hel byggnad eller byggnadsgrupp, såsom en kyrka eller ett hembyggdsmuseum.

Att röra sig

- Mått i enlighet med byggbestämmelsesamlingens bestämmelser används för att betrygga att man kan röra sig obehindrat.
- Det är möjligt för personer som använder sig av rörelsehjälpmedel att bekanta sig med föremål och information som ges om dem även från en låg höjd som t.ex. rullstol.
- I de utrymmen som används av publiken placeras tillräckligt med viloplatser.

- Om svårtillgängliga mål erbjuds information i elektronisk form eller annan form som är lämplig för så många som möjligt.

Att se

- Utställningar och handledning samt information om dem görs tillgänglig för så många sinnen som möjligt.
- I utställningen används bra färgkontraster och konsekvent placering.
- Information erbjuds även i form av ljudband.
- Skolning av arbetstagarna i att beskriva och att handleda med hjälp av rörelser uppmuntras.
- Guidade turer som på olika sätt är lämpliga för funktionshindrade erbjuds.
- Belysningen av föremålet planeras och genomförs noggrant.

Att höra

- De akustiska förhållandena görs tillgängliga med tanke på hörandet.
- I utställningsutrymmen finns hjälpmedel för hörseln.
- Personer som talar teckenspråk har möjlighet att få guidningen tolkad till det egna språket utan tilläggskostnader. Guidning kan fås även som tolkning till tecknat tal.

Att förstå

- Den grundinformation som ges i väggtexter och i broschyrer följer principerna för lättläst språk.
- Guidning på lättläst språk ordnas.

3.4 Audiovisuella sektorn

- Programproducenterna ser till att barn- och ungdomsprogram som erbjuds gynnar den attitydmässiga tillgängligheten.
- I utvecklandet av digital tv:ns tilläggstjänster utreder Rundradion (Yleisradio), trafik- och kommunikationsministeriet och undervisningsministeriet med vilka medel man genom att dra nytta av den nya teknologin kunde betjäna handikappade och teckenspråkiga personer bättre.

Att se

- De behov som vuxenpubliken har angående dubbade filmer och tv-program kartläggs. Kommissionen för handikappade och kultur kunde fungera som kartläggare under sin nya verksamhetsperiod.
- Programproducenterna och -förmedlarna undersöker möjligheten att utföra beskrivningstolkning med hjälp av digitaltekniken.

Att höra

- Distributionsbolagen sörjer för att tv-programmens textningsalternativ är så mångsidiga som möjligt.
- Tv- och radioprogrammens ljudmiljö planeras och förverkligas så att bakgrundsbuller och bullertoppar undviks.
- Programproducenterna förverkligar tv-program på teckenspråk.

Att förstå

- I tv och radio sänds program på lättläst språk.
- Distributionsbolagen förverkligar lättläst textning och ljudband till de tv-program och dvd-inspelningar som de distribuerar.

3.5 Kulturevenemang

- Tjänsten Kultur för alla sammanställer en tillgänglighetsguide för arrangörer av kulturevenemang.
- Undervisningsministeriet uppställer under övergångstiden (t.ex. 3 år) som villkor för att följa tillgänglighetsguidens minimikriterier att kulturevenemanget beviljas statsunderstöd.

Att röra sig

- Att ta sig till platsen för kulturevenemanget samt att röra sig och verka där bör kunna ske obehindrat.
- Vid utomhusevenemang finns tillfälliga wc-utrymmen utan rörelsehinder att tillgå.
- Om evenemangets tillgänglighet informeras på förhand. Under evenemanget ges information med hjälp av vägvisare, kartor och rådgivning.
- Evenemangets personal har skolats till att informera och assistera publiken och artisterna i frågor som rör rörelsehinder. En del av personalen fungerar vid behov och i mån av möjlighet som assistenter för rörelsehindrade personer.

Att se

- Kulturevenemangets vägvisare och den information som ges på plats lämpar sig för synskadade.
- En del av personalen fungerar vid behov och i mån av möjlighet som handledare för synskadade personer.

Att höra

- Kulturevenemangets ljudåtergivningssystem är av bra kvalitet och en induktionsslinga har i det fall det är möjligt kopplats till systemet.
- Evenemangets vägvisare, meddelanden och annan information är tillgänglig i en för lomhörda, döva och teckenspråkiga personer lämplig form.
- Kulturevenemangets personal kan informera även lomhörda och teckenspråkiga.

Att förstå

- Kulturevenemangets information och vägvisare är lättlästa och i dem används enkla symboler.
- Evenemangets personal skolas för att kunna kommunicera med olika sorters människor.

4 Förvaltningens medel för att främja kulturens tillgänglighet och handikappades kulturverksamhet

En stor del av vårt lands konst- och kulturinrättningar och andra instanser som erbjuder kulturtjänster verkar med stöd av offentliga understöd. Den myndighet som ansvarar för finansieringen är skyldig att övervaka att kulturaktörer som understöds med offentliga medel, strävar till att uppfylla kriterierna för tillgänglighet i all sin verksamhet och att vid behov stöda dem i denna strävan.

4.1 Undervisningsministeriets förvaltningssektor

4.1.1 Åtgärder som främjar kulturens tillgänglighet

Resultat- och informationshandledning

- Undervisningsministeriet förutsätter av de underordnade konst- och kulturinrättningarna att de tar den egna verksamhetens tillgänglighet i beaktande i resultatavtalen.
- Undervisningsministeriet upptar främjandet av tillgängligheten som ett kriterium vid behovsprövning för beviljande av statsunderstöd.

- Undervisningsministeriet använder sig av åtgärdsprogrammet som hjälp vid definieringen av kriterierna för tillgängligheten.
- Undervisningsministeriet sprider information om tillgänglighetskriterierna och dess tillämpning åt underordnade konst- och kulturinrättningar samt åt de som åtnjuter behovsprövat understöd och kulturaktörer som befinner sig inom statsbidragets ramar.
- Undervisningsministeriet ser till att den egna verksamheten och de egna verksamhetsutrymmena är tillgängliga och att personalen görs förtrogen med tillgänglighetsfrågorna.

Utvecklandet av tillgänglighetsrådgivningen

- Undervisningsministeriet värnar om fortbeståndet och utvecklandet av rådgivningstjänsten Kultur för alla.
- Undervisningsministeriet uppmuntrar producenterna av kulturtjänster att dra nytta av rådgivningen Kultur för allas tjänster.

Tillsättandet av ett bestående sakkunnigorgan

- Undervisningsministeriet föreslår Kommissionen för handikappade och kultur för en ny treårsperiod från och med början av 2006.

Inrättningen centralkommissionen för konst

- Centralkommissionen för konst, statens konstkommissioner och regionala konstkommissioner verkar initiativrikt i främjandet av tillgängligheten och de handikappades konst- och kulturverksamhet. Undervisningsministeriet uppmuntrar dem till detta genom resultatstyrningens medel.
- De regionala konstkommissionerna skapar kontakter till kommunernas handikappråd och lokala handikapporganisationer och ansvarar för koordineringen av tillgänglighets- och sakkunnignätverkets verksamhet inom sitt område.
- Undervisningsministeriet utreder möjligheterna för att utöka sakkunskapen om tillgänglighet och handikapp i konstkommissionerna.

- Undervisningsministeriet och centralkommissionen för konst sörjer för att kommissionsinrättningens administrativa personal gör sig förtrogen med tillgänglighetsfrågorna.

4.1.2 Främjandet av handikappades konst- och kulturverksamhet

- Det anslag som undervisningsministeriet beviljar för handikappsamfundens kulturverksamhet (29.90.50.10) stiger gradvis på så sätt att det år 2009 är 600 000 euro.
- Till tipsvinsttillgångarna (29.90.52) ställs ett nytt anslag till centralkommissionen för konsts förfogande från vilket stipendier och understöd kan beviljas även till icke-professionell, men målinriktad och kvalitativ konst- och kulturverksamhet.
- Undervisningsministeriet riktar understöd till handikapporganisationernas och handikappsamfundens kulturverksamhet även ur andra behovsprövade anslag.
- Undervisningsministeriet, centralkommissionen för konst och konstkommissionerna understöder projekt som erbjuder handikappade personer processer för inläring i arbetet.

4.1.3 Handikappade och konstundervisning

- Handikappade personers tillträde till konstundervisning säkerställs.
- Av utbildningsinstanserna förutsätts en beredskap att ta deltagarnas individuella skillnader och funktionshinder i beaktande.
- Redan existerande, lättillgängliga verksamhetsmodeller och miljölösningar sprids från en aktör till en annan. Av dessa modeller och lösningar tas lärdom.
- Beredskapen för läroinrättningar inom konst- och kultursektorn att beakta handikappade människor som potentiella studerande förbättras med hjälp av skolningar av personalen som finns att få t.ex. via rådgivningen Kultur för alla.
- Yrkesskolorna, yrkeshögskolorna och universiteten informerar även handikappade personer aktivt om ärenden som har att göra med ansökningsförfaranden och studier.

- Yrkesskolorna, yrkeshögskolorna och universiteten kartlägger verksamhetens tillgänglighet och utarbetar utgående från kartläggningen en strategi med vilken man strävar till att förbättra tillgängligheten.

4.2 Social- och hälsovårdsministeriets förvaltningssektor

4.2.1 Social- och hälsovårdsministeriet

- Social- och hälsovårdsministeriet ser till att handikapptjänsterna har tillräckliga resurser för att ett jämlikt deltagande i kulturlivet skall vara möjligt för alla.
- Social- och hälsovårdsministeriet fäster uppmärksamheten på handikappade personers behov att delta i kulturen under sina årliga resultatförhandlingar med Penningautomatföreningen.
- Social- och hälsovårdsministeriet utnyttjar både informationsstyrningens kanaler och sin roll som informationsförmedlare för att handikappade personers kulturdeltagande skall accepteras som ett normalt led i samhälleligt deltagande och påverkande.
- Social- och hälsovårdsministeriet sörjer för att det är möjligt att använda sig av stödtjänster även för grundundervisningen i konst och målinriktad, regelbunden hobbyverksamhet.
- Synvinkeln för kulturdeltagandet betonas vid sammanjämkningen av lagen om service och stöd på grund av handikapp och lagen om utvecklingsstörda.

4.2.2 Penningautomatföreningen (RAY)

- Möjligheterna för de handikappades egna kulturprojekt att bli delaktiga i kretsen för Penningautomatföreningens projektstöd förbättras genom att RAY definierar kultur som kraftingivande verksamhet i sina kriterier.

- RAY:s allmänna understöd inriktas på lönekostnader för den personal som ansvarar för organisationens kulturverksamhet som en del av organisationernas infrastruktur.
- Organisationernas kulturverksamhet räknas till kretsen för allmänna understöd eftersom intressebevakning och information inom organisationsarbete kan inriktas även på kulturen och de kan använda sig av kulturella medel.
- RAY:s projektstöd riktas även till projekt i vilka man strävar efter att utnyttja kulturens sysselsättande effekt som en del av social rehabilitering.

4.3 Kommunal kulturtjänster

- Kommunerna förutsätter att de egna konst- och kulturinrättningarna tar tillgängligheten i beaktande i all sin verksamhet, samt att de drar nytta av de lokala handikapporganisationernas och tjänsten Kultur för allas sakkunnighet i frågor om kulturtillgänglighet och planeringen av de egna kulturtjänsterna.
- Finlands Kommunförbund sprider information om tillgänglighetskriterierna och goda tillvägagångssätt bl.a. genom att dela ut detta åtgärdsprogram och informera kommunerna om den sakkunnighjälp som rådgivningstjänsten Kultur för alla erbjuder.
- Kommunerna utvecklar och tar i bruk ett sedelsystem för tjänster som ett medel att erbjuda kulturtjänster för handikappade.
- I kommunernas kulturverksamhetsstrategier uppmärksammas tillgänglighetsfrågorna.
- Kommunerna understöder stödtjänsterna med tillräckliga resurser så att det är möjligt för handikappade personer att delta i kulturen.
- I de lokala handikappolitiska programmen inskrivs kulturaspekten.
- Handikappaspekten tas i beaktande vid val av kultur- och fritidsnämnder.
- Handikappade personer och deras organisationer verkar aktivt för den egna ortens kulturärenden.